

23 Nisan'ın arifesinde, bugün efkarlıyım. Uzun uzun yazacağım.

Feodalite'den neoliberalizme

Bir Amerikan dizisinde neoliberal biri "liberaller sansüre karşıydı; ben de karşıyım ama ben otosansüre karşı değilim" mealinden bir şey söyledi. Açık zorlamanın yerine tek tek insanların kendi kendilerini kısıtlamalarını sağlayacak karmaşık toplumsal güç ilişkileri ağı kurulmuş anlayacağın.

Avrupa'da feodalite denilen egemenlik ilişkileri, hiyerarşik yapıda açık zorlamaya dayalı biçimdeydi. Ağırlık kırdan kente kaydıkça açık zorlamanın yerini, özgür yurttaş sanrısına olanak veren, -ilke olarak reddedilmekle birlikte yer yer tehdit ve şantajların muteber kılınması için açık zorlamanın da yapıldığı- tehdit ve şantaja dayalı, merkezi olmayan yaygın baskı düzeni aldı. (Açık toplum denilen tam da bu egemenlik örtü altında saklandığı toplumdur.)

Egemenlik biçiminin değişmesi egemenlerin değişmesi anlamına gelmedi tabii ki. Yeni egemenlik biçimine uyum sağlayamayanların elenmesi zaten bekleniyordu. Egemenlik biçiminin değişimi varolan egemenlerinin tercihi doğrultusunda oldu. Avrupa'da feodal lordlar, büyük oranda sermayedarlara dönüştü.

Türkiye'de Cumhuriyet öncesi feodalitenin olup olmadığı tartışmalıdır. Tek tür bir egemenlik biçimi yerine farklı farklı yerel egemenlik biçimlerinin merkezi olarak eşgüdümünün sağlandığı bir karmaşa vardı. Bu karmaşa, seyrelerek Cumhuriyet'e de taşındı.

Türkiye'de Cumhuriyet zorlama yerine güç dengelerine dayalı kentsel toplumdur. Kurulmuştur ve yerleşiktir. Ama içinde barındırdığı karmaşayı henüz çözüp eritememiştir.

Kurulduğunda insanların yüzde 75'i kırdan yaşıyordu. 1950'den sonra hızlı biçimde kentleşme başladı. Şimdi artık sınırına gelindi. Bu kentleşme süresince biri "irtica sorunu" diğeri "Kürt sorunu" diye adlandırılan iki sorun belirdi.

Nüfus kırdan kente kayarken, kırdaki açık zorlamaya dayalı egemenlik ilişkilerini kent içinde ya da bizzat kent olarak biri dinsel farklılık diğeri dilsel farklılıkla yalıtılmış kapalı topluluklar oluşturup kentte sürdürme çabası, kendisini irtica sorunu ya da Kürt sorunu olarak gösterdi.

Kemik sağ oylar

Kentleşmeyle birlikte, Cumhuriyetçi olarak başlayıp giderek artan yoğunlukta doğrudan ya da örtük biçimde Cumhuriyet'in kurum ve savunucularını hedef alan ve giderek artan biçimde irticai nitelik kazanan, yediği darbelerle gerileyen, toparlanmasına izin verilen, toparlanır toparlanmaz yeniden aynı şeyleri yapan bir "sağ" ortaya çıktı. Bu sağ kendini kemikleşmiş hissettirdi. Ancak artık 1950'lerden beri siyasette baş at olan efsanevi "kemik sağ kitle"de erime başladı. Bundan sonra bu erime neredeyse tümü ortadan kalkana kadar ivmelenerek sürecek.

Avrupa'da "kemik sağ" tamamen erimişti. Bu "kemik sağ"a göre hepsi solculaşmış olan İngiltere'de Muhafazakar Parti ve İşçi Partisi , Almanya'da hristiyan demokratlar ve sosyal demokratlar, Fransa'da sosyalistler ve ulusalcılar arasında bir ayrım yapıldı. Ancak soğuk savaş koşullarında varlığını sürdürebilecek bir sağ-sol ayrımıyla Avrupa'da kendilerine göre bir demokrasi uzun süre yürütüldü. 1990'larla birlikte, bu ayrımlar temelsiz kaldı. İşçi Partisinin, sosyal demokratların ve sosyalistlerin solculuğunun sözde kalması ve temelli bir solun önünü tıkamaları çağdaş koşullara uygun bir dönüşümü engelledi, engelliyor. Şimdilerde Avrupa'dakilerin hepsi içinden kolay kolay çıkamayacakları bir açmazla karşı karşıyalar. Bunlardan Türkiye için çıkarılacak uygun bir model yoktur.

"Kemikleşmiş sağ kitle" diyenler desin, bir zamanlar efsane olanın sonra esamesi bile okunmaz.

Ne olacak bu Atatürkçülüğün hali

Abuk sabuk sağ-sol ayrımını kolalayıp ninnemizin düğününden kalan antika sandığı kaldırmanın zamanı geldi. Bir gün torunlarımız çıkarıp "aa bu da neymiş" diye bakarlar

belki.

Atatürkçülüğün bir çok versiyonu var. Egemen olan Atatürkçülük, kanımca üç evreden geçti. İlk evre 1924 anayasasına, ikinci evre 1960 anayasasına ve son evre 1980 anayasasına karşılık gelir. Egemen Atatürkçülük, 1960 anayasası dışında demokratik nitelikli olmadı; 1960 anayasasına yansıyan demokrasi arzusunun da kısa sürede söndüğü anlaşılıyor.

Demokratik olmayan bu egemen Atatürkçülük, yeni göçenler kentlileşirken, kenti bunlardan muhafaza etmeyi amaçladı, yani karşısına irticayı aldı. Geriden gelene karşı ilkelerini muhafaza ederken ilerisinde duran ne varsa ortaya çıktıkça tutup kökünden çıkarıp attı.

Korumacı davranışıyla uygulamada demokratik olmayan Atatürkçülük, ilkeleri bakımından Türkiye’de kentsel yaşamı olanaklı kılacak koşulları isabetli biçimde saptamıştır.

İrticayı sürekli hortlatan temel koşul ortadan kalktığına göre Atatürkçülüğün önünde iki seçenek duruyor; ya uygulamadaki demokrasi karşıtı, korumacı tavrı sahiplenip çağdaş Türkiye’nin kentsel sağcılığının temel zihniyeti olmak ya da ilkelerinin her türlü ilerlemenin başlangıcı olduğunu görüp siyasetin dışına çıkararak ulusal birliğin demokratik zihniyet temelini oluşturmak.

İlahiyat ve siyaset

Bizans’ın son dönemlerindeki meleklerin cinsiyeti tartışması kanımca yerindeydi. Nasıl anlatsam.

Öncelikle, Kuran’a göre Allah, ne doğmuştur ne doğurur; ancak Allah’ın hizmetçisi olan melekler için bildiğim kadarıyla böyle bir kayıt yok. Melekler üreyebilir. Üreme eşeysiz olabileceği gibi eşeyli de olabilir. Eğer melekler üreyorsa ve bu üreme eşeyliyse, yeni meleğin taşıyıcısı olarak kadın melekten ve döllendiricisi olarak erkek melekten söz edilebilir. Kısacası, meleklerin erkek mi kadın mı olduğunu tartışmanın kanımca Müslümana göre bir sakıncası yoktur.

Bizans'ın Türklere yönetimi devretme olasılığın güçlü olduğu son döneminde meleklerin erkek mi kadın mı olduğu tartışması, yeni meleklerin doğuşunu haber verir.

Türkiye'de cumhurbaşkanının kim olacağı konusundaki tartışmayı biraz bu melek hakkındaki tartışmaya benzetiyorum. Bir farkla ki bizde meleklerin tümünün erkek olduğu bir tanrısallık fikri var gibi.

İssiz ateşten yaratılmış Şeytan meleklerin en üstünü, en alımlısıdır. Melekler arasında bir seçim yapsak Şeytanı seçimden dışlayacak bir filtreleme mekanizması olmadığından kazananın Şeytan olması en yüksek olasılıktır.

Allah diye garip garip tanrılar tahayyül edilir oldu. Halbuki içten Müslüman, kadiri mutlak Allah'ın herkese dilediği gibi ayrı ayrı cennetler kurma ve hatta kimsenin mutsuz olmadığı tek bir cennet kurma yeteneği olduğundan emindir.

Orası ölümsüzlük diyarı Cennet, burası ölümlüler diyarı Dünya. Burada mutsuzluğun tamamen elenmesi ancak hayal edilir. Siyaseti, Dünyevi erkek melekler sanrısını yaratıp aralarında seçim yapmak olarak görmektense dünya'yı -cennet olamaz ama birlikte- cennet gibi yapmanın yolu haline getirsesk ya.

Cumhurbaşkanlığı seçimi

Güneş Allah'tan Newton yasalarına göre doğudan doğuyor, batıdan batıyor. Saint-Exupéry'den esinle söyleyebilirim ki biri bilimsel olarak güneşin doğacağı anı hesaplayıp o an doğuya bakıp "Güneş doğ" ve batacağı anı hesaplayıp o an batıya bakıp "Güneş bat" deyip sonra da "Güneş ne emredersem yapar" iddiasında bulunabilir. Çevresinde bilimsel düşünmeyenler varsa ona inanabilirler. 2002'den sonra yapılan her seçimden sonra böyle bir sözde güneş doğuşu yaşıyoruz. Son seçimlerde artık şapkadan tavşan değil kabak çıktı; tadını verdi. Artık demokrasinin kırıntısı bile kalmamış.

Türkiye 'de fiilen 13 yıldır başbakansız, 7 yıldır cumhurbaşkansız yaşayıp gidiyoruz. Tam anlamıyla bir kaos hali. Alıştık artık, bir beş yıl daha fiilen cumhurbaşkansız yaşasak ne

olacak? Gelen cumhurbaşkanlığı seçimlerinin hiç bir önemi yok.

Adullah Gül ve Recep Tayyip Erdoğan, iktidarsızdır. Zaten başından beri düzenli olarak “vesayet rejimi”ydi “paralel devlet”ti derken iktidarsızlıklarını beyan edip durmadılar mı?

Halk tarafından denetlenmesi olanaklı olmayan Yüksek Seçim Kurumunun ilan ettiği sonuçların sandık sonuçlarını yansıtıp yansıtmadığını bilemiyoruz. Sandık sonuçlarını yansıtsa ne olacak, sandığın yurttaşların tercihlerini demokratik olarak yansıtıp yansıtmadığı da kuşkuludur. Hülasa, Türkiye'nin resmen açıklanmış yöneticileri ne demokratik olarak seçilmiştir, ne de iktidardır.

Zaten demokrasilerde iktidar, egemenlik, demokratik olarak seçilmiş, hiç kimsenin denetiminde olmayan bağımsız meclisi ve bu meclisin kararlarını istisnasız uygulayan yargı aracılığıyla millettindir, yöneticilerin iktidar sahibi olması düşünülemez.

Kentleşmenin sonuna geldiği şu sıralar Türkiye'de sanrılarla siyaseti terk edip meclisi demokratikleştirip siyaseten en üste koymanın gerekliliği yaygın biçimde kavranmadan ne anayasa değişikliklerinin ne de seçimlerin bir anlamı var.

Demokratik siyasetin koşulları büyük ölçüde hazırdır aslında. Sorunumuz, varolanı eleştirip aşmaya çalışan ilerici siyasi tarafın etkinliğinin kısıtlanmış olmasında yatıyor. İlericiler, ninnelerimizin sandıklarında yerleri uzun süredir hazır olan sanrısız siyasi devlerin adlarını ağızlarında pelesenk ederek hala ortalıkta gezinmelerine olanak sağlayacaklarına yeni göçmüş olanıyla, nesillerdir kentli olanıyla herkese ulaşıp Türkiye'de siyaset anlayışını köklü biçimde değiştirmeyi akıl ettikleri zaman koşullar hızla değişecektir. Onlara ne önümüzdeki cumhurbaşkanlığı seçimlerinden?